

Ginter Dzierżon

**STATUS KAPŁANÓW BRACTWA ŚW. PIUSA X
W PRZEDMIOCIE ASYSTOWANIA DO ZAWIERANIA
MAŁŻEŃSTWA W KONTEKŚCIE WYTYCZNYCH LISTU
PAPIESKIEJ KOMISJI „ECCLESIA DEI”
Z 27 MARCA 2017 ROKU**

Wprowadzenie

W kanonicznym porządku prawnym status Bractwa św. Piusa X, założonego przez abp. Marcela Lefebvra, budzi wiele kontrowersji. W związku z tym nie do końca jest również oczywista pozycja kapłanów tej wspólnoty w kwestii możliwości asystowania przy zawieraniu małżeństwa. 27 marca 2017 r. Papieska Komisja „Ecclesia Dei” opublikowała List skierowany do przewodniczących konferencji biskupów w sprawie udzielenia zezwolenia tym duchownym na celebrowanie małżeństw wiernych należących do Bractwa św. Piusa X¹. Należy doprecyzować, iż dokument ten nie dotyczy katolików opowiadających się za udziałem w liturgii przedsoborowej, o czym mowa w opublikowanym 7 lipca 2007 r. przez papieża Benedykta XVI motu proprio *Summorum Pontificum*².

W związku z ECE powstaje istotne pytanie: jaki jest walor ustaleń zawartych w tym dokumencie? Na tym problemie zostanie skoncentrowana uwaga w tym opracowaniu. Trzeba podkreślić, iż udzielenie odpowiedzi na to pytanie badawcze domaga się uwzględnienia szerszego kontekstu związanego przede wszystkim ze statusem kapłanów Bractwa.

Ks. prof. dr hab. GINTER DZIERŻON, Katedra Historii, Teorii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa Kanonicznego, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Polska; e-mail: ginter.dzierzon@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5116-959x>

¹ Pontificia Commissio «Ecclesia Dei», *Epistula ad Praesules Conferentiarum Episcopaliū quorum interest de licentia ad celebranda matrimonia Fidelium Fratemitatis Sanctae Pii X* (27.03.2017), AAS 109 (2017), s. 426-27 [dalej cyt.: ECE].

² Benedictus PP. XVI, *Litterae motu proprio datae de uso extraordinario antiquae formae ritus romani «Summorum Pontificum»* (07.07.2007), AAS 99 (2007), s. 778-81.

1. Charakterystyka ECE oraz jego geneza

1.1. Hipotezy zawarte w ECE

W ECE ujęto dwie hipotezy dotyczące możliwości udzielenia delegacji do asystowania przy zawieraniu małżeństwa: zwyczajną oraz nadzwyczajną. Pierwsza z nich odnosi się do możliwości podjęcia takiej decyzji względem kapłana diecezjalnego bądź kapłana w pełni regularnego (*sacerdote pienamente regolare*), tj. pozostającego w pełnej komunii z biskupem diecezjalnym. Obecnie kapłani Bractwa św. Piusa X takiej pozycji nie posiadają [Catozzella 2018, 303]. W ECE ich status określono jako „*situazione canonica di illegimità*” (ECE, 427).

W drugiej hipotezie zaś stworzono możliwość udzielenia bezpośrednio delegacji kapłanowi Bractwa św. Piusa X, przy zastrzeżeniu „o ile nie byłoby kapłanów diecezjalnych, którzy nie mogliby asystować przy zawieraniu małżeństwa” [tamże; Lloréns 2020, 246-47]. Odnosząc się do tej ewentualności nie ma wątpliwości co do tego, iż treści ECE ograniczają swobodne wykonywanie uprawnień, dlatego też zgodnie z zasadami określonymi w kan. 18 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.³ należy interpretować je ściśle. Oznacza to zatem, iż delegacji nie można udzielić diakonowi bądź wiernemu świeckiemu.

1.2. Powody wydania ECE

Zasadniczym powodem ustaleń przyjętych w ECE jest dobro duchowe wiernych biorących udział w działalności pastoralnej Bractwa św. Piusa X, co wyrażono w stwierdzeniu „w celu uspokojenia sumień wiernych” (*a rasserenare la coscienza dei fedeli*) (ECE, 426). Komentując ten dokument F. Catozzella wyeksponował *ius connubi* [Catozzella 2018, 302], wskazując z jednej strony na troskę o ich dobro duchowe (kan. 843 § 1; 213), z drugiej zaś na nieuregulowany jak dotąd status kanoniczny tej wspólnoty [tamże, 288].

W literaturze przedmiotu można spotkać również stanowiska odmienne. Przeciwna takiemu rozwiązaniu jest m.in. I. Lloréns, argumentując, iż grupa

---

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.

kanonistów stoi na stanowisku, iż kapłan delegowany do asystowania przy zawieraniu małżeństwa winien pozostawać w pełnej łączności z Kościołem (R. Navarro Valls, G. Belfiore). Należy jednak spostrzec, iż hiszpańska autorka jednocześnie przyznała, iż poglądy te nie wynikają bezpośrednio z zapisów kodeksowych (*Código no lo especifico*) [Lloréns 2020, 246]. Stąd też nie ma wątpliwości co do tego, iż ta opcja interpretacyjna przeniknięta jest aprioryzmem. Według zwolenników tego kierunku, znajduje ona umocowanie w treści kan. 1108 § 2, w którym zapisano, iż asystujący przyjmuje zgodę stron „w imieniu Kościoła” [Aznar Gil 2003, 37]. Komentując ten normatywny zwrot kanoniści podkreślają, iż chodzi o publiczny kontekst asystencji [Garza Medina 1999, 97-98; Sabbarese 2016, 522]. Należy przeto zauważyć, że kapłan Bractwa asystujący przy zawieraniu małżeństwa spełniałby ten warunek.

W ten nurt wpisuje się również nieco odmienny pogląd F.R. Aznar Gila, który komentując kan. 1109 swe stanowisko oparł na zastrzeżeniu o charakterze karnym występującym w tej normie, iż świadkowie kwalifikowani, jakimi są ordynariusz oraz proboszcz, nie mogą być ekskomunikowani dekretem, albo deklarowani. Należy jednak zauważyć, iż hiszpański kanonista w swym wywodzie do końca nie był konsekwentny, gdyż w przypisie 53 zauważył, nie odnosząc się do tej kwestii, że w dokumentach Stolicy Apostolskiej oraz w doktrynie istnieje problem ważności małżeństw zawieranych przed kapłanem należącym do Bractwa św. Piusa X [Aznar Gil 2003, 37].

1.3. Kontekst opublikowania ECE

1.3.1. Kontekst bliższy

We wstępnej części ECE stwierdzono, iż przyjęte w dokumencie ustalenia organicznie wpisują się w linię pastoralną przyjętą przez papieża Franciszka we wcześniejszym Liście Apostolskim *Misericordia et misera* (ECE, 426). W związku z tym należy odnieść się do bliższego kontekstu opublikowania ECE. Mianowicie z okazji Roku Jubileuszowego papież w Liście z 1 września 2015 r. adresowanym do Przewodniczącego Papieskiej Rady do Spraw Nowej Ewangelizacji S. Fisichelli postanowił, iż w związku z tym szczególnym wydarzeniem wierni należący do Bractwa św. Piusa X mogą otrzymać ważne i godziwie odpuszczenie grzechów od kapłanów należą-

cych do tej wspólnoty⁴; na zakończenie zaś tego Roku w Liście Apostolskim *Misericordia et misera* przedłużył te uprawnienia aż do czasu, jak to określił, podjęcia nowych decyzji⁵.

1.3.2. Kontekst dalszy

Wydaje się, iż w interpretacji ustaleń w ECE nie można abstrahować od kontekstu dalszego związanego z genezą powstania Bractwa św. Piusa X oraz dalszymi jego losami. Jak nadmieniono, wspólnotę tę założył kontestujący doktrynę Soboru Watykańskiego II francuski abp Marcel Lefebvre. W 1988 r. doszło do formalnego rozłamu między Bractwem a Kościołem katolickim, gdy purpurat bez mandatu papieskiego wyświęcił czterech biskupów, zaciągając na mocy kan. 1382 karę ekskomuniki, która została deklarowana 1 lipca 1988 roku przez Kongregację do Spraw Biskupów [Catozzella 2018, 286]⁶. Wkrótce potem Stolica Apostolska podjęła stosowne kroki zmierzające do powrotu Bractwa do pełniej jedności z Kościołem katolickim. Już 2 lipca 1988 r. papież Jan Paweł II na mocy motu proprio *Ecclesia Dei* powołał Papieską Komisję o tej samej nazwie, której celem miało być ułatwienie osiągnięcia pełnej jedności z Kościołem kapłanom, seminarzystom, wspólnotom oraz poszczególnym członkom przynależącym do Bractwa⁷. 18 października 1988 r. wydano reskrypt, w którym wyposażono w specjalne kompetencje kardynała prezydenta tego organu. W p. 2 a-b udzielono mu uprawnień do dyspensowania od nieprawidłowości, o których w kan. 1044 § 1, 1°-2° oraz sanowania *in radice* nieważnych małżeństw zawartych z powodu defektu formy, celebrowanych przez kapłanów Bractwa⁸. Komentując tę dyspozycję J. Miñambres wskazał, że przyjęcie tych rozwią-

⁴ Franciscus PP., *Litterae Iubileo Extraordinario Misericordiae adveniente, ad Venerabilem Fratrem Salvatorem Fisichella, Praesidem Pontificii Concilii de Nova Evangelizatione Promovendo* (01.09.2015), AAS 107 (2015), s. 976.

⁵ Franciscus PP., *Litterae Apostolicae «Misericordia et misera» de Iubileo Extraordinario Misericordiae concedendo* (20.11.2016), AAS 108 (2016), s. 1320.

⁶ Dekret nie został opublikowany w AAS. Autor powołał się na „L'Osservatore Romano” z 03.07.1988.

⁷ Ioannes Paulus PP. II. *Litterae motu proprio datae «Ecclesia Dei»* (02.07.1988), AAS 80 (1988), s. 1498.

⁸ Pontificia Commissio «Ecclesia Dei», *Rescritto concedente speciali facultà al Cardinale Presidente della Pontificia Commissione «Ecclesia Dei»* (18.10.1988), AAS 82 (1990), s. 533.

zań w głównej mierze odnosiło się do dobra wiernych pragnących pozostać w Kościele katolickim [Miñambres 1991, 344]. Należy też spostrzec, że Stolica Apostolska stała na stanowisku, że małżeństwa celebrowane przed kapłanami Bractwa były nieważne.

Dalsze działania podjęto za pontyfikatu papieża Benedykta XVI. 21 stycznia 2009 r. uchylono ekskomunikę nałożoną na wspomnianych czterech biskupów⁹. W analizie interesującej nas kwestii istotny wydaje się być List Apostolski tego papieża z 10 marca 2009 r. dedykowany biskupom Kościoła katolickiego, w którym stwierdził, że status Bractwa w kanonicznym porządku prawnym nie jest uregulowany; po czym doprecyzował, iż nie ma ono właściwej pozycji prawnej w Kościele, gdyż bazuje na założeniach doktrynalnych, a nie dyscyplinarnych. Jednocześnie podkreślił z całym naciskiem, iż dopóki Bractwo nie uzyska odpowiedniego statusu, dopóty sprawujący w nim urzędy (*ministri*) podejmować będą działania nieprawne¹⁰; w następnym zdaniu dopowiedział, że do czasu aż kwestie doktrynalne nie zostaną wyjaśnione, wspólnota ta nie uzyska takiej pozycji¹¹. Tytułem uzupełnienia trzeba dodać, iż problemy doktrynalne, o których mowa dotyczyły akceptacji doktryny Soboru Watykańskiego II oraz posoborowego nauczania papieży¹².

Podsumowując, należy stwierdzić, iż zgodnie ze stanowiskiem Stolicy Apostolskiej problemy doktrynalne lefebrystów rzutują na status kanoniczny Bractwa św. Piusa X, a co się z tym wiąże na pozycję jej kapłanów w przedmiocie asystowania przy zawieraniu małżeństw. W związku z takim stanem tę kwestię należałoby szerzej omówić, podejmując namysł na problemem pozycji prawnej duchownych tej wspólnoty w Kościele katolickim. Uczy-

---

⁹ Congregatio pro Episcopis, *Decretum* (21.01.2009), AAS 101 (2009), s. 150-51.

¹⁰ „Il fatto che la Fraternità di san Pio X non possiede una posizione canonica nella Chiesa non basa in fin dei conti sui ragioni disciplinari, ma dottrinali. Finché la Fraternità non ha posizione canonica nella Chiesa, anche i suoi ministri non esercitano ministeri legittimi nella Chiesa”. Benedictus PP. XVI, *Litterae apostolicae ad Episcopos Ecclesiae Catholicae* (10.03.2009), AAS 101 (2009), s. 272.

¹¹ „Per precisarlo ancora una volta, finché le questioni concernenti la dottrina non sono chiarite, la Fraternità non ha alcuno stato nella Chiesa, e suoi ministri – anche se sono liberati dalla punizione ecclesiastico – non esercitano in modo legittimo alcun ministero nella Chiesa”. Tamże.

¹² Tamże, s. 273.

nimy to badając judykaturę rotalną.

2. Status kapłanów Bractwa św. Piusa X w orzecznictwie Roty Rzymskiej

Jak dotąd w judykaturze rotalnej kwestię pozycji kapłanów Bractwa św. Piusa X podjęto w dwóch wyrokach¹³ oraz trzech dekretach¹⁴.

2.1. Pozycja Bractwa św. Piusa X w strukturze hierarchicznej Kościoła

Z opublikowanej 24 sierpnia 1996 r. noty eksplikatywnej Papieskiej Rady do spraw Interpretacji Tekstów Prawnych wynika, iż kapłani Bractwa św. Piusa X zostali ekskomunikowani *latae sententiae*¹⁵. Trzeba zwrócić uwagę, iż Stolica Apostolska podjęła stosowane przedsięwzięcia, aby uregulować ten drażliwy problem. Należy jednak zauważyć, że obecnie w judykaturze rotalnej Bractwo nie jest uznawane za wspólnotę odseparowaną od Kościoła katolickiego, ale postrzega się ją jako wspólnotę dystansującą się od Kościoła (*community dissidente*), utrzymującą więź z nim [Catozzella 2018, 301]. Taki do końca nieuregulowany stan znajduje przełożenie w judykaturalnej tezie, iż w strukturze hierarchicznej pozycja kapłanów Bractwa nie jest nawet zrównana z proboszczami personalnymi¹⁶. Dlatego też do asysto-

¹³ Dec. c. De Angelis z 08.07.2009, RRDec., vol. CI, n. 1-18; dec. c. Bottone z 28.11.2013, RRDec., vol. CV, n. 1-6.

¹⁴ Dec. c. Sable z 02.12.1997, RRDecr., vol. XV, n. 1-9; dec. c. Vacarotto z 20.02.2014, n. 1-4 (nieopublik.); dec. c. Monier z 23.09.2015, n. 1-7 (nieopublik.).

¹⁵ Concilium Pontificum de Legum Textibus Interpretandis, *Nota explicativa sulla scomunica per scisma in cui incorrono gli aderenti al movimento del Vescovo Marcel Lefebvre* (24.08.1996), in: *Leges Ecclesiae*, ed. D. Andrés Guttierrez, vol. 9, EDIURCLA, Roma 2001, s. 14558. W n. 5 i 6 tego dokumentu czytamy: „[...] la scomunica *latae sententiae* per scisma riguarda coloro che «adersicono formalmente» a detto movimento scismatico. [...] Nel caso dei diaconi e dei sacerdoti lefebrviani sembra indubbio che la loro attività ministeriale nell’ambito del movimento scismatico è un segno più evidente del fatto che si danno i due di cui sopra (n. 5) e che vi è quindi una adesione formale”. Catozzella 2018, 292.

¹⁶ „[...] sacerdotes Fraternitatis Sancti Pii X, qui praesunt singulis communitatibus, neque parochi personales nominantur, neque particulari iure ad parochos aequiparantur”. Dec. c. De Angelis z 08.07.2009, n. 17. „[...] attento quod sacerdotes Fraternitatis Sancti Pii X, qui singulis communitatibus praesunt, neque parochi personales recognoscuntur, neque

wania przy zawieraniu małżeństwa potrzebują oni delegacji. Przy tym należy zauważyć, iż w kilku rozstrzygnięciach występuje odniesienie do nieopublikowanego w watykańskich publikatorach pisma kard. Ratzingera z 3 lipca 1997 r. adresowanego do Dziekana Roty Rzymskiej, w którym stwierdzono, że kapłani lefebryści ze względu na brak specjalnych regulacji asystują ważnie przy zawieraniu małżeństwa, przy zachowaniu norm z prawa powszechnego, wymieniając kan. 1108-1111¹⁷. Oznaczało to zatem, iż zostali oni zobligowani do wypełnienia tej formalności prawnej. Należy zgodzić się zatem z poglądem Catozzelli, iż gdyby zostaliby oni delegowani nierozważnie, wówczas asystowaliby ważnie przy zawieraniu małżeństwa [tamże, 292]. Taki stan prawny generuje pytanie o *ratio* takich rozwiązań?

2.2. Zasady judykaturalne

Wszystkie dotąd wydane rozstrzygnięcia rotalne w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa były afirmatywne, to znaczy, opowiedziano się za nieważnością zawartych związków z powodu defektu formy kanonicznej, gdyż kapłani Bractwa nie poprosili o wymaganą prawem delegację do asystowania przy zawieraniu małżeństwa¹⁸. Z treści wyroków c. Bottone z 28 listopada 2013 r. oraz c. De Angelis z 8 lipca 2009 r. dotyczących tej samej sprawy *Divionen.*, wskazano, iż francuska kuria pytana o wydanie takiego aktu odpowiedziała, że w jej archiwum nie znajduje się taki dokument¹⁹.

We wspomnianym rozstrzygnięciu c. Bottone występuje interesujący wątek, mianowicie asystujący kapłan Bractwa był świadom tego, iż powinien być delegowany, ale nie poprosił o wymaganą prawem licencję. Ujawnił jednak ten fakt matce powódki, ale dopiero trzy lata po zawarciu małżeństwa

---

particulari jure ad parochos æquiparantur”. Dec. c. Vaccarotto z 20.02.2014, n. 4. Zob. dec. c. Bottone z 28.11.2013, n. 5.

¹⁷ „Questo Dicastero ritiene che i sacerdoti «lefebriani», in assenza di una speciale normativa che li riguardi, assistano validamente ai matrimoni, a condizione che siano rispettate le norme previste dal diritto comune (cann. 1108-1111)”. Dec. c. De Angelis z 08.07.2009, n. 10. Zob. dec. c. Vaccarotto z 20.02.2014, n. 4; dec. c. Monier z 23.10.2015, n. 5.

¹⁸ Dec. c. Vaccarotto z 20.02.2014, n. 4; dec. c. Monier z 23.10.2015, n. 7; dec. c. De Angelis z 08.07.2009, n. 18; dec. c. Bottone z 28.11.2013, n. 6.

¹⁹ Dec. c. De Angelis z 08.07.2009, n. 17; dec. c. Bottone z 28.11.2013, n. 5.

stron²⁰. Można zatem domniemywać, iż nadal istnieje opór tych duchownych w kwestii dostosowania się do wymogów ustalonych przez Stolicę Apostolską. Odnosząc się do zaistniałej sytuacji Catozzella spostrzegł, iż kapłani ci z reguły występowali z roszczeniami co do prawa do celebracji małżeństwa we własnej wspólnotcie. Stolica Apostolska z kolei stoi na stanowisku, iż w obecnej sytuacji bez delegacji nie mają oni takiego prawa [tamże, 289].

Ciekawa kwestia pojawiła się też w dekrete c. Monier. W sprawie *Andegaven.*, kobieta powołując się na kan. 1116 § 1, 2° przekonywała, iż jej małżeństwo zostało zawarte ważnie w formie nadzwyczajnej. Oponując przeciw takiej argumentacji ponens podkreślił, iż obiektywnie w tym wypadku nie zaistniała poważna niedogodność (*grave incommodum*), o której traktuje ta regulacja. Należy przeto spostrzec, iż w tych okolicznościach w orzecznictwie rotalnym wyklucza się możliwość ważności zawartego związku w formie nadzwyczajnej. Należy zauważyć też, iż w tym kontekście redaktor dekretu powołując się na kan. 1109 podkreślił, iż kapłani Bractwa nie mogą ważnie asystować przy zawieraniu małżeństwa bez uzyskania delegacji²¹.

2.3. Zdolność kapłana niepozostającego w pełnej łączności z Kościołem katolickim do asystowania przy zawieraniu małżeństwa – dekret c. Sable z 2 grudnia 1997 roku

W części prawnej i faktycznej dekretu c. Sable z 2 grudnia 1997 r. redaktor dekretu z aspektu doktrynalnego rozważył problem kluczowy z punktu widzenia niniejszego wywodu dotyczący zdolności kapłana niepozostającego w pełnej łączności z Kościołem katolickim do asystowania przy zawarciu małżeństwa w kontekście wymogów określonych w kan. 1108 § 2. Rozpoczynając analizę tej kwestii audytor stwierdził, iż w takiej hipotezie udzielenie delegacji zgodnie z wytycznymi kan. 1111 wydaje się być absurdalne. Niemniej jednak podjął ten wątek, podkreślając, iż problem ten gene-

²⁰ Dec. c. Bottone z 28.11.2013, n. 5.

²¹ „Nostro in casu minime applicari potest haec norma legis cum obiective grave incommodum perfecte defuit eo tempore. Attento can. 1109, cum non constet presbyteros communitatis lefebrinae excommunicatos, interdictos, suspensos esse, ipsi valide adsistere possunt matrimonii celebrationi, dummodo delegatione legitima fruuntur, quae, in casu, deerat”. Dec. c. Monier z 23.10.2015, n. 6.

ruje spore trudności interpretacyjne²². Zauważył, iż w regulacjach materialnego prawa małżeńskiego prawodawca sporadycznie wprowadził regulacje o charakterze ustaw unieważniających bądź uniezwalniających (kan. 10), aby tym sposobem nie narazić na nieważność podejmowanych działań. Podkreślił, iż warunki do ważności delegacji występują jedynie w kan. 1108 § 2, 1111 § 1-2 oraz 1112 § 1-2²³. Z punktu widzenia rozważanej tematyki za godne uwagi należy uznać rozważania występujące w n. 5 dotyczące natury władzy delegowanej. Sędzia rotalny stwierdził, że asystencja przy zawieraniu małżeństwa nie jest aktem jurysdykcyjnym. Powołując się na pogląd L. Bendera wyjaśnił, że chociaż niejednokrotnie w doktrynie uprawnienie to (*facultas*) określane jest mianem *potestas*, to *de facto* nie jest nim jednak w sensie ścisłym, a tym bardziej nie należy postrzegać go w kategoriach władzy jurysdykcyjnej. Nawiązując do wyroku c. Stankiewicz z 15 grudnia 1992 roku uznał ten akt za akt jurysdykcyjny (*actus iurisdictionalis*)²⁴. Stąd też stanął na stanowisku, iż konieczne jest, aby do ważności delegowany wypełnił jedynie te wymogi, które zostały określone w kan. 1111 § 1 lub w kan. 1112, przy założeniu, że asystowałby według kan. 1108 § 2²⁵.

W tym miejscu należy zauważyć, iż dla sędziego rotalnego kluczowym problemem była kwestia sprowadzająca się do pytania: czy kapłan ważnie ale niegodziwie wyświęcony jest zdalny do otrzymania delegacji w rozumieniu kan. 1111 § 1? Bardziej precyzyjnie: czy delegacja udzielona kapłanowi o takim statusie byłaby ważna? Argumentując przywołał kan. 1335, zgodnie z którym w przypadku, gdy wierny prosiłby o sakrament lub sakramentalia albo o akt władzy rządzenia, wtenczas zakaz uległby zawieszeniu. W opinii audytora taka wykładnia wynika z kontekstu normy. Po czym podkreślił, iż do ważnego asystowania przy zawieraniu małżeństwa nie wymaga się spełnienia innego warunku, jak tylko ten, aby kapłan lub diakon zostali ważnie wyświęceni; w tym wypadku, jego zdaniem, nieistotna zaś jest godziwość święceń.

Przyjętą tezę redaktor dekretu poparł racjami historycznymi. Wskazał, iż z taką interpretacją spotykamy się już po Soborze Trydenckim, po wydaniu

---

²² Dec. c. Sable z 02.12.1997, n. 3.

²³ Tamże, n. 4.

²⁴ Tamże, n. 5.

²⁵ Tamże.

dekretu *Tametsi* (1563).

Zagadnienie to podjął F. Schamlzgrüber († 1735) skłaniając się ku tezie, iż proboszcz lub ordynariusz mogliby udzielić zezwolenia jakiemukolwiek kapłanowi czy regularnemu, czy świeckiemu, nawet w sytuacji, gdy zabroniono by im posługiwania. Dopowiedział, iż waloru podjętej decyzji nie podważają nałożone kary ekskomuniki, suspensy, interdaktu, a także zaistniała nieprawidłowość czy degradacja. Kończąc ten *passus* audytor rotalny przywołał również zasadę interpretacyjną, którą posłużył się ten potrydencki kanonista, jaką była interpretacja ścisła. Wyjaśnił, iż w tym wypadku chodziło o sakrament, dlatego, w jego przekonaniu, normy te należało tłumaczyć według własnego znaczenia słów, aby tym sposobem nie narazić na nieważność sakramentu²⁶.

Argumentując redaktor dekretu nawiązał jeszcze do myśli kolejnego wybitnego kanonisty doby potrydenckiej, jakim był Thomas Sanchez († 1610). Wyraził on probabilistyczny pogląd, że akt udzielenia licencji nie jest aktem jurysdykcyjnym. Wykazał, iż formalnie nie jest on aktem proboszcza, nawet jeśli formalnie posiadałby on jurysdykcję oraz uprawnienia do wyznaczenia zastępcy na świadka, ale aktem świadka kwalifikowanego. Tłumaczył, iż jeśli ktoś miałby zlecenie do asystowania w imieniu innego posiadającego władzę, to w tej sytuacji akt ten nie byłby aktem jurysdykcyjnym, ale jest aktem władzy zastępczej (*actus potestatis subsituendi*). Stąd też, w jego przekonaniu, nie można wykluczyć ważnego udzielenia tej władzy proboszczowi ekskomunikowanemu. W takim kazusie asystującego należałoby uznać za świadka prawnego (*testes legitimus*)²⁷.

²⁶ Tamże.

²⁷ „Sánchez, sua in perspecuitate, responsum huic quaestioni iam dedit: «quid autem dicendum sit, si parochus, det licentiam excommunicato, vel irregulari?» (T. Sánchez, *De sancto matrimonio sacramento disputationes tomi tres*, Venetiis 1693, lib. 3, disp. 221, p. 230, n. 4). «Secunda sententia, probabilior, ait non esse actum iurisdictionis ac proinde tam licentiam sic concessam, quam matrimonium, valere. Probatur, quia concessio illius facultatis, non est actus parochi, formaliter in quantum habet iurisdictionem, sed in quantum est testis legitimus matrimonii, et simul habens facultatem substituendi ad eum actum testificandum; sed si aliquis haberet mandatum ad contrahendum nomine alterius potestatemque; substituendi, illa substitutio est quidem actus potestatis substituendi, non tamen est actus iurisdictionis, ut constat, valideque ab excommunicato fieret: ergo valide conceditur ea licentia a parcho non tolerato. Et confirmatur, quia assistere matrimonio non est actus iurisdictionis, ut probavi nu. 4. Ergo per concessionem praedictae licentiae, non delegatur aliquid pertinens ad iurisdictionem, sed

Sanchez zapytał też, czy grzeszy proboszcz znajdujący się w ekskomunice, gdy sam asystuje przy zawieraniu małżeństwa, bądź udziela zezwolenia na asystowanie przy zawieraniu małżeństwa? Odnosząc się do myśli potrydenckiego kanonisty ponens stwierdził, iż taki proboszcz ciężką ranę zadałby Kościołowi, grzesząc przynajmniej lekko²⁸.

Ustosunkowując się do obowiązującego stanu prawnego audytor podkreślił, iż prawodawca jasno i wyraźnie określił walor regulacji pozostających pod sankcją nieważności. Wśród nich nie znajduje się sankcja co do udzielenia zezwolenia przy zawieraniu małżeństwa kapłanowi nieprawidłowemu bądź ekskomunikowanemu²⁹.

Z treści dekretu c. Sable wynika, iż w kanonicznym porządku prawnym ekskomunikowany kapłan Bractwa św. Piusa X ważnie asystowałby przy zawieraniu małżeństwa, pod warunkiem, że uzyskałby delegację. Trzeba też dodać, iż za takim stanowiskiem przemawiają nie tylko racje związane z obecnie obowiązującym ustawodawstwem, ale również argumenty historyczne.

Zakończenie

W przeprowadzonych analizach wykazano, iż z obecnego stanu prawnego wynika, co zostało również poparte argumentami kanonistów przedkodyksowych, iż kapłan ekskomunikowany ważnie asystowałby przy zawieraniu małżeństwa, jeśli otrzymałby delegację. Ta teza znajduje odzwierciedlenie w obecnie obowiązujących regulacjach prawa karnego. Należy zwrócić uwagę, iż M.C. Hinzmann w namyśle nad ustawami unieważniającymi w prawie karnym nie wymienia kan. 1135, który został przytoczony w dekrete c. Sable [Heinzmann 2002, 196-206]. Jak wiadomo, w tym rotalnym rozstrzygnięciu nie wywiedziono również takiego waloru.

---

conceditur aliter licentia, ut tamquam testis legitimus matrimonio assistat» (*ibid.*, p. 231, n. 7)”. Tamże, n. 6.

²⁸ „Sed pergīt Sánchez quaerens «an peccet parochus non toleratus assistens matrimonio vel alii licentiam concedens?»» (*ibid.*, n. 8). Ex iis argumentationibus a Sánchez expositis, dicendum est parochum, qui sacerdoti excommunicato vel irregulari licentiam huiusmodi concedat, grave vulnum inficere in Ecclesiam, et peccatum saltem veniale seu leve commississe quia nomine Ecclesiae communicat id quod interdictum est excommunicato, et hoc in praeiudicium Ecclesiae”. Tamże.

²⁹ Tamże, n. 7.

Odnosząc się do znaczenia tej regulacji trzeba podkreślić, iż zapis tego kanonu nie spełnia wymogu określonego w kan. 10, zgodnie z którym, z treści konkretnej normy powinno wyraźnie wynikać, iż mamy do czynienia z ustawami unieważniającymi lub uniezdalniającymi. Do tego problemu ustosunkował się J. Syryjczyk w komentarzu do kan. 1135, stwierdzając: „Pomimo cenzury zawieszeniu ulegają zakazy wymienione w kan. 1335, ilekroć wierni proszą o udzielenie posługi, a cenzura *latae sententiae* nie została jeszcze deklarowana. Wyłączony jest tu przypadek, gdy cenzura jest już prawomocnie stwierdzona w postępowaniu sądowym lub karno-administracyjnym” [Syryjczyk 2008, 234]. Należy zauważyć, iż w nocie eksplikatywnej Papieskiej Komisji do Spraw Interpretacji Tekstów Prawnych 24 sierpnia 1996 r. stwierdzono, iż kapłani ci zaciągnęli jedynie karę *latae sententiae* [Otaudy 2002, 315-28].

Kontynuując, należy stwierdzić, iż zgodnie z kan. 131 § 1 delegacja jest udzielana nie z racji urzędu. Dedukcyjnie z tego zapisu można więc wywieść tezę, iż może ona również zostać udzielona osobie, która nie sprawuje urzędu w kanonicznym porządku prawnym; nie można zatem wykluczyć kapłanów Bractwa. Będąc świadomym tego, iż z reguły nasza uwaga koncentruje się na kategoriach ustaw ograniczających swobodne wykonywanie uprawnień, należy podkreślić, iż w przywołanym kazusie nie można implementować wymogu określonego w kan. 149 § 1, zgodnie z którym osoba, której ma być powierzony urząd, winna pozostawać we wspólnocie Kościoła, gdyż jak wiadomo, w przypadku delegacji idzie o uprawnienie (*facultas*). W dekrecie c. Sable odnosząc się do tej kwestii wykazano, iż akt udzielenia delegacji nie jest aktem jurysdykcyjnym, ale aktem jurysdykcyjnym. W związku z tym należy jeszcze raz powtórzyć: gdyby kapłanowi ekskomunikowanemu udzielono delegacji, wówczas ważnie asystowałby on przy zawieraniu małżeństwa. Na marginesie należy dodać, iż podczas prac kodyfikacyjnych nie wykluczano możliwości wprowadzenia generalnego zapisu, iż świadkiem kwalifikowanym mógłby być święty szafarz [Aznar Gil 2003, 37]³⁰. Stąd pod tę hipotezę podpadaliby także kapłani Bractwa, ponieważ zostali ważnie wyświęceni [Jakubiak 2018].

Z wywodu przeprowadzonego w tym artykule wynika, iż pozycji prawnej

---

³⁰ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Coetus de matrimonio. Sessio XI* (8-14.11.1970), „Communications” 8 (1976), s. 32-38.

duchownych wspólnoty nie determinuje kara ekskomunikacji, ale obecny status Bractwa w kanonicznym porządku prawnym. Wspólnota ta pozostaje wprawdzie we wspólnocie Kościoła, ale ze względu na wciąż istniejące problemy doktrynalne jej status do końca nie jest uregulowany. Dlatego w orzecznictwie rotalnym wskazuje się, iż pozycja jej kapłanów nie jest nawet zrównana z proboszczem personalnym. Z tego powodu w celu asystowania przy zawieraniu małżeństwa zostali oni zobligowani do proszenia o delegację.

Na zakończenie próbując odpowiedzieć na postawione we wstępie pytanie badawcze, jaki jest walor ustaleń zawartych w ECE trzeba odpowiedzieć, iż z nich nie można wnosić, iż w dokumencie tym uległo zmianie stanowisko Stolicy Apostolskiej w przedmiocie możliwości udzielania delegacji do asystowania przy zawieraniu małżeństwa, ale określono jedynie te uwarunkowania, w których mogłaby ona zostać udzielona. Przy tym należy zauważyć, iż zapis ECE nie ma znamion ustawy unieważniającej (kan. 10), dlatego też gdyby takiej licencji udzielono w innych okolicznościach, to wprawdzie naruszono by prawo, ale nie pod sankcją nieważności. Otrzymawszy delegację kapłani Bractwa asystowaliby ważnie, ale niegodziwie [Erlebach 2006, 79-98]. *Ratio* takich rozwiązań należy upatrywać w trosce prawodawcy kościelnego o dobro zbawcze wiernych Bractwa (kan. 1752).

PIŚMIENNICTWO

- Aznar Gil, Federico R. 2003. *Derecho matrimonial canónico*. Vol. 3. Salamanca: Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca.
- Catozzella, Francesco, 2018. "La validità dei matrimoni celebrati davanti ai sacerdoti della Fraternità san Pio X. Commento alla Lettera della Pontificia Commissione Ecclesia Dei." *Ius Ecclesiae* 30, no. 1:285-305.
- Erlebach, Grzegorz. 2006. „«Illicitas»—pojęcie prawne czy tylko moralne?" W *Forum externum i forum internum w prawie kanonicznym*, red. Ambroży Skorupa, 79-98. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Garza Medina, Luis. 1999. *Significado de la expresión «Nomine Ecclesiae» en el Código de Derecho Canónico*. Roma: Gregorian University Press.
- Heinzamn, Marcelo C. 2002. *Le leggi irritanti e inhabilitanti. Natura e applicazione secondo il CIC 1983*. Roma: Gregorian University Press.
- Jakubiak, Tomasz. 2018. *Problem ważności przyjęcia sakramentu święceń w prawie Kościoła katolickiego*. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy.
- Lloréns, Inés. 2020. *La „diakonia” del matrimonio. La forma canónica al servicio de la realidad matrimonial*. Pamplona: EUNSA.

- Miñambres, Jesus. 1991. "Commento al rescritto della Pontficia Commissio «Ecclesia Dei»." *Ius Ecclesiae* 3, no. 2:341-44.
- Otaduy, Javier. 2002. "Sobre las «notas explicativas» del Consejo Pontificio para la Interpretación de los Textos Legislativos." In *Fuentes, interpretación, personas*, ed. Javier Otaduy, 315-28. Pamplona: Navarra Gráfica Ediciones.
- Sabbarese, Luigi. 2016. *Il matrimonio canonico nell'ordine della natura e della grazia*. Roma: Urbaniana Univeristy Press.
- Syryjczyk, Jerzy. 2008. *Sankcje w Kościele. Część ogólna. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.

Status kapłanów Bractwa św. Piusa X w przedmiocie asystowania do zawierania małżeństwa w kontekście wytycznych Listu Papieskiej Komisji „Ecclesia Dei” z 27 marca 2017 roku

Streszczenie

W zaprezentowanym opracowaniu Autor podjął namysł nad problematyką statusu kapłanów Bractwa św. Piusa X w przedmiocie asystowania do zawierania małżeństwa w kontekście wytycznych Listu Papieskiej Komisji „Ecclesia Dei” z 27 marca 2017 r. Zasadniczy cel badawczy tego opracowania sprowadzono do pytania: jaki walor mają ustalenia zawarte w dokumencie organu Stolicy Apostolskiej? Tak określony cel badawczy domagał się rozpatrzenia zagadnienia zarówno w kontekście bliższym (powody wydania Listu), jaki i dalszym (działania Stolicy zmierzające do uzyskania pełnej jedności Bractwa z Kościołem katolickim). Autor wykazał, iż obecnie pozycja Bractwa w strukturze hierarchicznej Kościoła do końca pozostaje nieuregulowana, w związku z tym pozycja kapłanów tej wspólnoty w przedmiocie asystowania przy zawieraniu małżeństwa nie jest nawet zrównana z pozycją proboszcza personalnego, dlatego do ważnej asystencji potrzebują oni delegacji.

Gdy idzie o walor ustaleń Listu Papieska Komisja „Ecclesia Dei”, według Autora, z jego zapisów nie można wnosić, iż w dokumencie tym uległo zmianie stanowisko Stolicy Apostolskiej w przedmiocie możliwości udzielania delegacji do asystowania przy zawieraniu małżeństwa, ale jego zdaniem, w dokumencie tym określono jedynie uwarunkowania pastoralne, w których mogłaby ona zostać udzielona.

Słowa kluczowe: Bractwo św. Piusa X, małżeństwo kanoniczne, świadek kwalifikowany, delegacja, ekskomunika

Status of Priests of the Confraternity of St. Pius X on the Subject of Assisting in Marriage in the Context of the Guidelines of the Letter of the Pontifical Commission “Ecclesia Dei” of 27 March 2017

Abstract

In the presented study, the Author has undertaken a reflection on the issue of the status of priests of the Confraternity of St. Pius X on the subject of assisting to marriages in the context

of the guidelines of the Letter of the Pontifical Commission “Ecclesia Dei” of 27 March 2017. The fundamental research objective of this study was reduced to the question: what is the value of the findings contained in the document of the organ of the Holy See? The research objective thus defined demanded that the question be examined both in the nearer context (the reasons for the issuance of the Letter) and in the further context (the actions of the Holy See aimed at achieving full unity of the Confraternity with the Catholic Church). The Author showed that at present the position of the Confraternity in the hierarchical structure of the Church remains unregulated, therefore the position of the priests of this community as regards assisting at marriage is not even equal to the position of a personal pastor, therefore they need a delegation for a valid assistance.

As far as the value of the findings of the Letter of the Pontifical Commission “Ecclesia Dei” is concerned, according to the Author, it cannot be concluded from its provisions that the position of the Holy See on the possibility to grant a delegation to assist at the celebration of marriage has changed, but, in his opinion, the document only defines the pastoral conditions in which it could be granted.

Keywords: Confraternity of St. Pius X, canonical marriage, qualified witness, delegation, ex-communication

Information about Author: Rev. GINTER DZIERŻON, Professor, Department of History, Theory and General Norms of Canon Law, Faculty of Canon Law, Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw; ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: ginter.dzierzon@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5116-959x>